

EUROPEISKA BEKYMNER OCH GLÄDJEÄMNER

I dagarna har ett år gått, sedan Västeuropas länder bildade en samarbetsorganisation för att med stöd av den amerikanska Marshallhjälpen reorganisera Västeuropas ekonomi. Under detta år ha utan tvivel stora framsteg gjorts. I stort sett är bilden av Europas ekonomi i dag långt mera gynnsam än för ett år sedan.

Produktion och sysselsättning har ökat, levnadsstandarderna har i stort sett förbättrats, reaktionen efter krigströttheten har till stor del övervunnits, och arbetsintensiteten börjar åter närma sig förkrigsnivån. Ny effektivare kapacitet i form av fabriker, kraftstationer m. m. byggs ut, så att produktionen på viktiga områden snart blir både större och mera effektiv. Inflationstendenserna ha dampats och samhällsekonomin uppvisar över lag bättre balans mellan köpkraft och varutillgång än tidigare. Inkomsterna ha utjämnats och de breda lagrens levnadsstandard och sociala ställning har i särskilt hög grad förbättrats genom utjämnning av inkomsterna, mera progressiv beskattning, subventioner för viktiga livsmedel och betydande öknningar av det allmänna utgifter för sociala ändamål. Denna ma-

teriella och sociala utveckling återspeglar sig i en relativt fredlig arbetsmarknad och en hög grad av politisk stabilitet.

Men även om den, som i dag ser ut över Europa, måste känna sig ganska nöjd med den intensiva produktionen och den starkt progressiva prägeln på näringslivet, finns det samtidigt anledning till en betydande oro inför framtiden, som inte bara har med den latenta krigsfaran att göra.

Först och främst vilar det relativa europeiska välståndet i dag i hög grad på, att Marshallhjälpen fortsätter. Utan denna hjälp skulle det i dag fattas en rad för den europeiska produktionen nödvändiga råvaror, halvfabrikat och maskiner. Icke mycket mer än hälften av Europas import från andra världsdelar betalas i dag med inkomsterna av egen export av varor eller tjänster. Europa har salunda ännu icke på långa vägar kunnat lösa problemet att betala sin import med egna löpande inkomster. Lösningen av detta problem kan icke uppskjutas mer än ett par år, eftersom man måste räkna med att Marshallhjälpen successivt sinar. Det viktigaste problemet för Europa på något längre sikt är därför utan tvivel

att kunna finna varor, som kunna konkurrera på den amerikanska och andra transoceaniska marknader.

Detta problem leder i sin tur över till den europeiska produktionens kostnadsproblem. Europa producerar en hel rad varor, som förbrukas i andra världsdelar. Men produktionskostnaden är ofta två eller tre gånger så hög som i Förenade staterna. Man kan givetvis inrikta sig på att i stället försöka sälja varor av hög kvalitet, där priset spelar mindre roll; men denna väg öppnar endast begränsade möjligheter.

Europa har utan tvivel lika god tillgång som Amerika på skickliga arbetare och företagsledare. De europeiska teknikerna intaga även på flera områden en ledande ställning i världen. Amerikanernas "know-how" är också — enligt min uppfattning — starkt överskattad. Svagheten hos den europeiska produktionen, de höga kostnaderna sammanhänger i stället med andra förhållanden inom den europeiska ekonomin.

Europas naturtillgångar äro icke lika jungfruliga. Större kostnader måste därför läggas ner på deras bearbetning och vidmakthållande.

Viktigare är emellertid, att Europas industri icke på samma sätt som Amerikas är organiserad för avsättning på en mycket stor marknad. Svårigheterna för Europas länder på utrikeshandels område ha efter kriget lett fram till den mest utpräglade ekonomiska nationalism, som världen skadat, sedan industrialismens genombrott.

Därtill kommer, att den industriproduktion i de större europeiska länderna — i form av råvaror, halvfabrikat och maskiner — som skulle bilda basen för hela den europeiska produktionen, icke kunnat övervinna sitt svaghetstillstånd från 1930-talet utan ännu i stor utsträckning har karaktär av slumindustri med höga produktionskostnader.

De höga europeiska produktionskostnaderna eller omvänt den låga effektiviteten i den europeiska produktionen hindrar både en konkurrens med europiska exportvaror i andra världsdelar och en sådan ökning av varuförsörjningen, som kunde bilda underlaget för en höjd europeisk levnadsstandard.

De europeiska kostnadsproblemen stå salunda i intimt samband med både dollarproblemet och med en rad frågor rörande utvecklingen av Europas inre ekonomi.

En sänkning av Europas produktionskostnader kan dock aldrig leda fram till en lösning av dollar-

problemet, om den europeiska industrien icke får konkurrera under rimliga växelkurs- och tullförhållanden. En fortsatt sänkning av de amerikanska tullarna och en rimligare avvägning av de europeiska växelkurserna gentemot dollarn utgöra ett nödvändigt komplement till ansträngningarna att sänka den europeiska kostnadsnivån.

Ingen har ännu lyckats lösa problemet, hur det återigen skall bli möjligt att skapa en relativt öppen gemensam europeisk marknad för den europeiska produktionen. Handeln är genomgående bunden av bilaterala avtal mellan olika par av länder, som i regel innebära en nedskärning av handels volym i förhållande till den nivå, som ur allmän europeisk synpunkt skulle vara önskvärd och fördelaktig.

För att komma fram till friare marknadsförhållanden måste man lösa problemet att skapa ett funktionsdugligt internationellt betalningssystem, baserat på förtroendet till andra länders valutor, eller till en gemensam internationell valuta. Detta skulle kunna leda till den kreditgivning mellan olika länder, som är nödvändig för att överbygga tillfälliga över- och underskott i deras betalningsbalans.

De problem, som här antytts, ta sig uttryck i överskott på vissa varor mitt i all varubrist. Europa har en stor exportkapacitet av varor, som nu icke kan avsättas i andra världsdelar till konkurrenskraftiga priser. Så är fallet på textilområdet, där även nya företag vuxit upp i andra världsdelar. Men dessa överskott äro delvis av sådan natur, att de icke heller kunna passas in i det restriktiva europeiska handelssystemet. Ännu har det icke lyckats att dra över produktionskrafterna i dessa överskottsindustrier till sådan mera effektiv exportindustri, som kan konkurrera i andra världsdelar, eller som bildar en nödvändig bas för den europeiska produktionen.

För att Europas ekonomi skall komma i balans, fördras därför delvis en ny inriktning av hela den europeiska produktionen.

En viss sådan omställning ingår som bekant redan som ett led i de långtidsplaner för den europeiska produktionen, som sammanstälts i Paris. Men av allt att döma kommer det att kräva både mera omfattande och mera långvariga ansträngningar, än man hittills räknat med, om balansen i Västeuropas ekonomi verkligen skall kunna återställas på ett mera varaktigt sätt.

Ingvar Svannilsson